

O zákonodárné moci královské a sněmovní v Čechách na základě obnoveného zřízení Ferdinanda II. a deklaratorií Ferdinanda III.

Od dra. **Hugona Tomana.**

(Vyňatek z většího spisu, čtený v král. české společnosti nauk dne 22. května 1871.)

V obnoveném zřízení zemském ze dne 10. května 1627, v majestátu ze dne 29. května 1627, konečně v novellách a deklaratoriích ze dne 1. února 1640 obsaženy jsou základy státního práva českého, jež Ferdinandem II. a III. znova položeny jsou a od autorit vládních až do r. 1848 za základy státního práva českého také uznávány byly.

Obnoveným zřízením zasáhl Ferdinand II. hluboce do posavadního práva zemského, ztenčiv především znamenitě moc zákonodárnou sněmův.

Těto obnoveným zřízením zemským ztenčené moci zákonodárné užívali sněmové až do r. 1848. Než přišla doba, kde vláda počala bráti v pochybnost i práva zřízením obnoveným nedotknutá.

Ve dvorském reskriptu ze dne 23. července 1845 ukázáno na vyhrazení práva zákonodárného Ferdinandem II. ve smyslu, jakoby král mocí vyhrazení tohoto v obnoveném zřízení zemském obsaženého oprávněn byl, dle své neobmezené vůle práva a zákony zemské měniti neb rušiti.

Stavové tenkrát rozhodně opřeli se výkladu takovému ukazující na dosavadní obyčej a užívání, na nesrovnalosti a absurdity vycházející z výkladu takového; nepodařilo se jim však vyvrátiti námitku tuto vládou učiněnou zákonníkem samým, poněvadž pojmy právní doby té, ve které obnovené zřízení zemské bylo zděláno, z obecního vědomí vymizely a náhledy moderní o právu zákonodárném nasvědčovaly výkladu vládnímu.

V novější době pokusil se prof. Tomek dokázati (Sněmy české,

r. 1868) výkladem slovním uvozovacího patentu k zřízení obnovenému, že ono vyhrazení práva zákonodárského vztahuje se pouze na právo soukromé. Ač výklad Tomkův na pravou stopu vede, nedostačuje o sobě nikoliv, neboť samé obnovené zřízení zemské klade práva a svobody stavovské v obor práva soukromého.

Pokusíme se zdánlivý odpor obn. zř. z. naproti majestátu ze dne 29. května 1627, potvrzujícímu práva a svobody stavovské, rozluštití výkladem právním a naznačiti dosah moci zákonodárské pokud od r. 1627 příslušela dle práva králi neb sněmu.

Zřídlem skoumání našeho mají býti pouze ponětí právní, na kterých spočívá obn. zř. z., majestát Ferdinanda II. a konečně novelly a deklaratorie Ferdinanda III. a která ponětí právní v těchto základech státního práva českého vyslovena jsou.

O vyhrazení práva zákonodárského zmiňuje se Ferdinand II. i v uvozovacím patentu k obnovenému zřízení těmito slovy:

„Nejvíceji pak v tom ve všem předně cti a slávy boží, přirozeného práva a obecného dobrého šetřiti i sobě moci netoliko zřízení tohoto našeho zemského k rozšíření, změnění, opravení i činění všeho toho, což s sebou jus legis ferendae, neboližto mocnost práv ustanovování přináší, zanechati (jsme ráčili).“

Uvozovací patent k obn. zř. z. nemůže ostatně považován býti za samostatný zákon, který by zřízení samo doplňoval. Vysvitá jasně z celého jeho znění, že vyslovuje pouze vůli mocnářovu, aby spolu vydané zřízení bylo zákonem. Dotýká se jednak pohunek této vůle, jinak opět hlavních, mocnáře při tom řídicích zásad vždy s odvoláním se na zřízení samo, které tyto věci prý vyslovuje.

Pokud se týče vyhrazení práva zákonodárského, jest tedy jediným textem zákonným lit. A 8 zřízení samého, kdež se praví:

„Toho však sobě, též dědicům našim, budoucím králům českým obzvláště v moci pozůstavujeme: abychom v tomto dědičném království našem řád a právo nařizovati i všecko to, což s sebou jus legis ferendae, neboližto mocnost vysazení práv přináší, činiti moci ráčili.“

Že pak vyhrazení práva k rozšíření, měnění a opravování zř. z. v právu zákonodárském spolu vyrozumíváno bylo, vychází z německého textu uvozovacího patentu, který zní:

„... auch darbei Uns nicht allein die königliche Macht, solche Unsere Landesordnung zu mehren, zu ändern, zu bessern und was sonst das jus legis ferendae mit sich bringet, vorbehalten.“

Vydáním obn. zř. z. užil tedy Ferdinand II. vyhrazeného práva zákonodárského.

Někteří právu českému nepřiznají vykladači majíce za to, že práva a svobody stavovské na obn. zř. z. se zakládají a berouce mimo to na pomoc moderní poněti o moci zákonodárné praví, že vyhrazením práva zákonodárského všeliká práva a svobody stavův českých dle libovůle královy měněny neb rušeny býti mohou, dle kterého výkladu by obn. zř. úplný absolutismus panovníka právně založen byl.

Než ještě Feigl z Feigelsfeldu učil roku 1770 na universitě pražské, že základy státního práva českého nespočívají pouze na obn. zř. z., nýbrž mimo to na zvláštních privilejích stavovských a na starobylých zvyklostech právních.

My pak dokážeme, že obnovené zřízení zemské veskrz ani není základem práv stavovských a že práva stavovská jsouce právem českým ústavním na docela jiném základě spočívají. Obn. zř. z. obsahuje pod lit. A, 22 následující výrok zákonodárcův:

„Ačkoliv jsou privilegia s strany neodcizování statkův ku království českému náležejících do prvnějšího zřízení zemského na větším díle slovo od slova položeny byly; ale poněvadž s strany těchto tak i jiných privilejií k věrným a poslušným stavům našim obzvláště se vyjeviti a resoltvírovati chtějí ráčeme, protož slovo od slova týchž privilejií tuto doložiti zapotřebí býti jsme neuznali.“

Resoluci pak o privilejiích zemských vyšla také v skutku již dne 29. května r. 1627 ve formě královského majestátu, kterým především všecka privilegia, jakých stavové dosud užívali s vyloučením jedině majestátu Rudolfova na svobodné provozování náboženství a s vyhrazením, pokud by proti obnovenému zřízení zemskému nečelily, schválena, obnovena a potvrzena jsou.

Dále praví Ferdinand II. v listu tomto:

„... Přijímajíce se za nás i za dědice naše, budoucí krále české, že všecky čtyry stavy a celou obec téhož království našeho dědičného českého, též také každý stav obzvláště při jejich právích, spravedlnostech a dočteném od nás obnoveném zřízení zemském ochraňovati a zachovati chceme.

Nechceme také žádně berně a daně od poslušných stavův našich jinačeji nežli na sněmích podle artikule v témž zřízení zemském A. 5 položeného žádati, a mimo to, co by tak kdy stavové svolovali, na ně jiných daní a berní neukládati.

Též nechceme na žádnou osobu z stavův království našeho

dědičného českého aneb na statky jich de facto neb mocí sáhati, než jednoho každého na jeho právě slyšeti a po rozeznání té věci podle práva a spravedlnosti kráčet.

A poněvadž jest rozdílnost v náboženství největší příčinou k té minulé rebelii podala, tehdy chceme a máme všechny stavy svrchupsaného království našeho dědičného českého v jednotě církve svaté římské katolické zdržeti a zachovati a žádné jiné víry a náboženství aneb provozování jeho v témž království českém netrpěti, nýbrž kteří ještě k nahoře jmenované víře katolické nepřistoupili, je náležitými prostředky k tomu přivesti dáti, tak aby v jednotě víry a myslí srovnání jsouce, předně pánu bohu všemohoucímu a nám tím lépeji sloužiti a tudy obecné dobré a užitečné vedovati mohli.

Naposledy chceme také každého času strany mince takové nařízení učiniti, nímžby obecnému dobrému v témž království českém dobrými a hodnými penězi spomoženo býti, též skrze to živnosti a obchody lidské zrůst svůj bráti mohly.

Tomu na svědomí pečeť naši císařskou větší k tomuto listu a majestátu jsme přivěsiti rozkázali a v něm to rukou vlastní podepsati ráčili.

Dáno atd. (dne 29. května l. 1627).“

Dle znění svého jakož i dle toho, že se v obn. zř. z. nazývá zvláštní resolucí královskou o privilegiích stavovských, jest majestát Ferdinandův výrokem vůle královské o privilejiích a svobodách stavovských *κατ' ἐξοχήν*, který dle slavné formy v jaké byl vyšel, nestojí pouze vedle, nýbrž nad obnoveným zřízením zemským.

Tomu nasvědčuje slavný slib: „pro nás a dědice naše, budoucí krále české,“ přivěšení větší pečeti císařské, jakož i jmenování listu toho „majestátem císařským“.

Tímto slavným zápisem panovníkovým činí se potvrzení dosavadních privilegií, práv a svobod stavovských odvislým od klauzule, „pokud tyto nečelí proti obn. zř. z.“; jiná opět privilegia stavovská, o kterých výslovně zmínka se činí, jako u př. nejdůležitější právo ústavní, výhradné povolování berní, zapsána jsou svobodně a bez výmínečně.

Kdybychom tedy i místa dáti chtěli výkladu protivníků ústavního práva českého, jakoby zemská práva a svobody obmezeny byly nejen obnoveným zřízením, ale i vyhrazením práva zákonodárského v něm obsaženým, to bychom předce obmezení toto nikterak vztahovati nemohli na ony privileje, jmenovitě na právo

výhradné povolování berní, které Ferdinand II. v majestátu svém zemi a stavům svobodně a bezvýminečně zapsal.

Z následujícího rozvedení soustavy a ducha obn. zř. z. oproti majestátu Ferdinandovu ze dne 29. května 1627 vyjde na jevo, že ono vyhrazení práva zákonodárského na privileje a svobody stavovské čili zemské nikterak vztahovati se nemůže.

V novellách a deklaratorních Ferdinandu III. z r. 1640, které doplňovati mají dle vůle zákonodárcevy obnovené zřízení zemské, propouští král pod lit. Aa/9 stavům větší svobodu, pokud se týče iniciativy na sněmu. Právě na místě onom, že při záповědi v obn. zř. z. pod lit. A/6 obsažené, dle které žádný mimo proposicí královskou na sněm bez obzvláštního povolení královského ničeho stavům buď oustně neb ve spisu k uvažování přednášeti neb podávati nemá, i na dále zůstati má pokud se týče „status publici,“ v menších pak věcech, které se „královské osoby, vyvýšenosti důstojenství a regalíí“ netýkají, má stavům pod jistou formální podmínkou jednání a uzavírání odtud dovoleno býti. Vytištění pak snešení takového, což vlastně rozuměti se musí na publikování a právomocnost jeho, nemělo leč na došlé potvrzení královské místa míti.

Z ustanovení tohoto deklaratorní Ferdinandu III. vysvitá, jaký obsah měl „status publicus“ neboli „jus publicum,“ právo veřejné. K právu veřejnému náležely jediné otázky, které netýkaly se „královské osoby, vyvýšenosti, důstojenství a regalíí.“

Projdeme-li obnovené zřízení zemské, nalezneme v něm pod písmenou A pouze ustanovení, která se týkají práv královských a regalíí a těmito odpovídajících povinností země neboli stavův. O právech pak stavovských mluví se tu jen jako mimochodem a potud, pokud v souvislosti s povinnostmi jejich naproti králi třeba bylo o nich se zmíniti aneb jimi právo královské blíže určití.

Od písmena B obsahuje obn. zř. z. ustanovení o formálním a materiálním právu soukromém, neb trestním, neb zákony policejní a podobné věci, na díle tedy ustanovení, která nyní počítáme k právu veřejnému.

Ku konci pak písmena A připomíná se v obnoveném zřízení zemském následující:

„A poněvadž až potud o těch věcech, kteréž tak na větším díle ad jus publicum přináležejí, dotknuto a položeno jest: následuje již jus privatum, a to z počátku o soudných věcech.“

Z novelty Aa/9, pak z této právě položené doložky jde na

jevo, jaký objem mělo právo veřejné naproti právu soukromému dle názoru zákonodárců tehdejších, dále i soustava obnoveného zřízení, které obsahovati mělo v písmeně A jediné právo veřejné, právo panovníčí; v ostatní pak části právo soukromé, které arciť mělo tudíž širší obor než dle náhledů moderních, počítalať se i práva stavovská neboli zemská k právu soukromému. Právo stavovské čili zemské zakládající se na výsadách (privilegiích) vyloučeno (A/22) jest vůbec a ze zásady ze zřízení zemského.

Dle soustavy této obn. zř. z., které Ferdinand užívaje vyhražené moci své zákonodárské vydal, bylo v svobodách a privilejích stavovských zapotřebí resolucí zvláštní, která také skutečně vyšla ve formě královské milosti, neboli privileje, majestátem ze dne 29. května 1627.

Z tohoto vysvětlení soustavy zákonodárcovy vychází na příklad na jevo, proč majestát z 29. května 1627 o některých svobodách stavovských mluví, o kterýchž rovněž v obnoveném zřízení zmínka se činí. Přihlédneme-li blíže, poznáme, že tam a zde se zcela rozdílného hlediště na věc se pohlíží. Obn. zř. z. všude ustanovuje povinnosti stavů, majestát pak práva jejich.

O náboženství praví Ferdinand II. v majestátu svém: „My chceme a máme všechny stavy jmenovaného Našeho dědičného království v jednotě církve svatě římské katolické zdržeti a zachovati a žádného jiného náboženství... netrpěti“ atd.

V obn. zř. z. pod písmenou A/23 naproti tomu:

„Protož nařizovati a tomu chtíti ráčíme, aby netoliko nad tím, což jsme tak v věcech náboženství se týkajících od času nám od pána boha propůjčeného vítězství v tomto dědičném království našem skrze rozličné resolucí milostivě nařídili, stále a pevně držáno, ale také vše to, co proti tomu k újmě a škodě našeho svatého katolického náboženství skrze majestáty, sněmovní snešení, reversy, resolucí, privilegia aneb jiná nařízení, jak ta jmenována býti mohou, ustanoveno a od stavův, jež jsou se pod obojí jmenovali, kteréhokoliv času k libosti jich vyjednáno, obdržáno a zavříno jest, nyní i na budoucí věčné časy kasírováno a v nic obráceno bylo a zůstalo.“

To samé rozdílné hlediště jeví se v majestátu při ustanovení, že král „nemíní na žádnou osobu ze stavův neb na jmění de facto neb mocně sáhati, ale každého cestou práva vyslyšeti a po rozhodnutí věci dle práva a spravedlnosti se zachovati;“ pak při usta-

noventí o řádu mincovním a tomuto odpovídajících nařízeních pod písmenou A/49 a 21 obn. zř. z.

Nejjasněji ale staví se nám rozdíl ten před oči, srovnáváme-li ustanovení o povolování berní v majestátu s obnoveným zřízením pod písmenem A/5.

Zde praví se: „Co se pak všelijakých berní a sbírek dotýče, na tom jsme se jak sami od sebe tak i na místě budoucích našich králů a dědicův téhož království milostivě ustanoviti ráčili, že těch toliko při samých sněmích a to jináče nic, nežli proti obyčejným reversům od stavův žádati a vyhledávati chtíti ráčíme, o tom žádné pochybnosti nemajíce, nežli že věrní stavové naši jak naše, tak i milé vlasti své nastalé potřeby každého času věrně a upřímně k mysli a srdci připustí. Toho však nijakž přehlídati a k tomu nyní neb napotom přijíti dáti chtíti neráčíme, aby takové berně a daně od nás žádané nám skrz některé neslušné vejmníky, kteréž by se proti naší královské mocnosti, vyvýšenosti a důstojenství vztahovati mohly, jako skrz vyhledávání nových privilegií a svobod aneb k těm podobných věcí, jež by v propositci naší obsažené nebyly, jakž se to až posavád dále, od stavův obmezované a zastavované býti měly.“

Z prvního oddílu ustanovení tohoto o povolování berní vysvitá jmenovitě z dotýkání se rozhodnutí královského „též na místě budoucích našich králů a dědicův,“ že zde máme pouhé odvolání na jinou samostatnou resoluci královskou o předmětu tom, a že tudíž právo stavovské o povolování berní nezakládá se na ustanovení tomto obn. zř. z.

V druhém dílu ustanovení tohoto obmezuje se pouze právo toto stavovské, z čehož opět jde na jevo, že v obn. zř. z. králi o to především šlo, aby obmezení toto zákonem ujistil.

V majestátu proti tomu praví Ferdinand II. zcela přímo:

„Nechceme také žádné berně a daně od poslušných stavův našich jinačeji nežli na sněmích podle artikule v témž zřízení zemském pod literou A/5 položeného žádati, a mimo to coby tak kdy stavové svolovali, na ně žádných daní a berní neukládati.“

Zde tedy onoho obmezení práva stavovského o povolování berní král se ani nedotýká, naopak ale přidává v poslední větě obmezení na újmu svou.

Dále vychází z obn. zř. z., že nemyslelo se ani, v něm všecko právo panovníčí naveskrz zákonem ustavit, nýbrž že toto právo v obn. zř. z. jen potud umístěno býti mělo, pokud Ferdinand II. proti dosavadní zvyklosti moc svou královskou rozšířiti v úmyslu měl. Na to mimo jiné výslovně ukazuje artikul obn. zř. z. A 21.

Jest tedy nade vše pochybnost jisté a z celého obnoveného zřízení dá se dovoditi, že v něm pod písmenem A jen regalie a právo panovníčí vůbec, a toto jen potud zákonem ustanoveno jest, pokud proti době předešlé nějaké rozšíření moci královské obsahovalo.

Ostatní artikule obn. zř. z. od písmena B obsahují právo soukromé ve smyslu doby tehdejší.

Práva pak stavovská, jež činila ústavní právo zemské, vyloučena jsou co soukromá práva nabytá (*jura quæsitæ*) docela z obnoveného zřízení zemského. Těchto práv dotýká se obn. zř. z. jen potud, pokud při ustanovení povinností stavův přirozeným způsobem příležitost se udála, o nich zmínku učiniti. —

Obnovené zřízení Ferdinandovo jest zákonem, vydáním jeho užil král vyhrazeného práva zákonodárného.

Právo stavovské, ústavní práva zemská nezakládají se na obnoveném zřízení, na zákoně, nýbrž na privilejiích, která v nově potvrzena jsou majestátem Ferdinandovým, který jest opět privilejem a nikoliv zákonem.

Z této soustavy právní vychází, že vyhrazené právo zákonodárné nevztahovalo se na privileje a práva jimi nabytá. Co nám zde již ze zevnějších důvodů do očí bije, dokážeme z právních náhledů obecného práva, vytknouce rozdíl mezi zákonem a privilejem neboli výsadou, dovodíce zároveň, že těmitéž náhledy právními řídil se Ferdinand II. vydav obnovené zřízení a majestát ze dne 29. května 1627.

Zákon jest absolutní mocí opatřené pravidlo (*Savigny*), pro stejné poměry tedy stejně platným ustanovením moci zákonodárné.

I při zákonech speciálních neztrácí odznak tento všeobecné platnosti. Buďsi zákon pro sebe užší poměry vydán, sebe speciálnější, zůstane vždy všeobecným pravidlem pro stejné poměry.

Zákonem nedobudeš určitého, osobního (*individuálního*) práva. Zákonem pouze všeobecné podmínky a způsob se ustanovuje, jakými osobního, určitého práva nabýti lze.

Užijeme-li takto určeného ponětí právního k rozeznávání a rozdělení toho, co obecně pod jménem privileje, výsady zahrnu-

jeme, nemůžeme se mýlit, kde máme ustanovení zákonná, aneb kde skutečnou výsadu, privilej v pravém smyslu slova před sebou.

V tomtéž smyslu praví Savigny (System, bd. I, s. 65): „Takové individuální výmínky (rozuměj výsady ve vlastním smyslu) nejsou vůbec ustanoveními zákonnými a liší se tím docela od jus singulare. S tímto mají společnou známku, že jsou výmínkou mimo pravidlo a vznikají rovněž jednostranným výrokem moci zákonodárné. Poslední tato podobnost jest však jen nahodilou, nikoliv všeobecnou, mohouť výsady rovněž také ve smlouvě svůj původ míti.“

Užijeme-li definice výsady k určení práva výsadního stavovského, které se zakládá na majestátech, privilejích a svobodách panovnickem udělených, poznáme, že výsadami takovými stavové nebolíž země bezprostředně nabývá práv určitých, osobních, které nabytí práva bře mlčky neb výslovně původ svůj ze smlouvy panovníka se stavy, buďsi již ze smlouvy obojstranně zavazující nebolíž z darování.

Poněvadž nabývání práv takových dělo se pronešením vůle panovníkovy ve formě milostí, majestátů, neb listů výsadních, rozumělo se konečně pouhému eufemismu tomuto vskutku tím způsobem, jakoby udělování práv a svobod těch pouze z liberality, z dobré vůle panovníkovy původ bralo.

Králové byli zvyklí, udělovati toho zemím ve formě milostí a výsad, čeho země buď na základě dlouho trvajícího užívání aneb za příčinou nově vzniklých potřeb a poměrů dovolávaly se co dobrého práva svého.

Toho dokazuje dějepis výsadního práva stavovského v středověku od velké charty svobod anglických až do majestátu Rudolfova z r. 1609.

Tyto privileje „z milosti“ panovníků jsou spíše jednostrannými zápisy povinností jejich naproti zemím, které zápisy přiznáním a přijetím stavův staly se smlouvou skutečnou a oboplnou.

Tento charakter smlouvy nese rovněž majestát Ferdinandův z 29. května 1627. Byl předložen ještě téhož roku sněmu českému, tímto pak přijat a v celém znění svém do snešení sněmovního vepsán.

Ať nyní výsadní práva zemská odvozujeme z oboustranně závazné smlouvy, aneb z jednostranně závazného darování panovníkova, toho upírati nelze, že práva výsadní stavovská, co práva nabytá

(jura quasita) s povahou práva soukromého nepodléhala libovůli moci zákonodárné panovníkovy, nemohla být jednostranně ani měněna ani rušena. Příslušela-li panovníkovi moc zákonodárná výhradně, nemohl jí užití proti nabytým právům stavovským, neboť práva tato obmezovala přirozeně zákonodárskou moc panovníčf. Práva privilejem nabytá měla také do toho času platného trvání, do kterého byla výsadou udělena.

Tak věc se má i s obnovevým zřízením zemským a často zmíněným majestátem Ferdinandovým, tytéž názory právní oběma vládnou.

Právo stavovské vylučuje se ze zákona, jakým bylo obnovené zřízení a staví se v obor práva soukromého. Majestát Ferdinandův jmenuje sám sebe v kontextu „majestátem“ („gnadenbrief“) a staví se mezi privileje a nikoliv mezi zákony.

Majestátem tím potvrzeno jest starobylé právo stavovské potud, pokud nečelilo proti daným zákonům obnoveným zřízením zemským.

Když pak Ferdinand v tomtéž majestátu veškeré království a stavy nejen při jich právech a svobodách, ale i rovněž při svém vydaném obnoveném zřízení za sebe a nástupce své zachovati přislíbuj e, nemůže se tento poslední slib jinak vykládati, než že král se zavazuje, nerozšiřovati dále moc svou královskou, než jak ji co vítěz v zřízení obnoveném byl zákonně ustanovil. Slib tento jest arcif superfluum, poněvadž potvrzením privilegií stavovských dalšímu rozšiřování moci královské meze pevné položeny jsou.

Právo výsadní, jak praveno, trvalo tak dlouho, na jak dlouho dáno bylo. Panovníci však znali mimo smlouvy ještě jiný způsob, kterým právo výsadní stavovské zdviženo býti mohlo, totiž propadením, následkem felonie stavův.

Theorie tato o propadení práv jest analogon revokací při darování dle práva soukromého. Právo výsadní stavovské bývalo totiž, jak jsme se již zmínili, jmenovitě od panovníků samých odvozováno jako z darování jejich.

Této theorie o propadení práv dotýká se Ferdinand II. v majestátu svém výslovně ve slovích, že by slušně byl následkem revolucí stavovské všechny výsady království českého, pokud se na jednotlivé stavy neb celou obec království vztahují, zrušiti a zdvihnouti mohl.

Na základě této theorie o propadení práv rozšířil Ferdinand II. v obnoveném zřízení znamenitě moc svou královskou, vydav ono

zřízení ve způsobě zákona, když si byl právo zákonodárné v zřízení obnoveném samém vyhradil.

Tímto zákonem obmezil král výsady a práva stavovská, co zákonodárce; potvrzení však těch takto obmezených práv a privilegií nestalo se zákonem, nýbrž majestátem t. j. privilejem čili výsadou.

Práva stavovská, nebyvše postavena mocí zákona, nemohla tudíž jednostranně vyhrazenou mocí zákonodárnou ani měněna ani rušena býti, a vyhrazení moci zákonodárné pod písmenou A 8, které v uvozovacím patentu k obn. zř. z. mimo to patrně na obor právní zřízení zemského se obmezuje, nemohlo se nikterak dotýkati výsadního práva stavovského, které zřízením zemským, jak jsme dokázali, ani ustanoveno nebylo.

Právě za příčinou, že právo zákonodárné dle obn. zř. z. nevztahovalo se na práva stavovská, která byla ústavním právem zemským, nemůže se ono srovnávati s mocí zákonodárnou dle náhledů právních věku našeho a jen přehlédnutím tohoto podstatného rozdílu v náhledech právních doby tehdejší a věku našeho vznikl výklad písmena A 8 obn. zř. z., jaký sobě vládla v r. 1845 k svému prospěchu oblíbila.

Poněvadž tedy právo panovníčí neboli královské, které v obn. zř. z. pod písmenem A obsaženo jest, obmezeno bylo potvrzením privilejí stavovských neboli ústavním právem země, nemohla výhradná moc zákonodárská králi vyhrazená v oboru tomto míti značnou rozsáhlost a vztahovala se tedy hlavně jen na právo soukromé, jaké obsaženo v obn. zř. z. od písmena B počínajíc.

Výklad, jakého sobě oblíbili protivníci starého ústavního práva českého, nedá se mimo to nikterak srovnati, ani s obn. zř. z. ani s majestátem Ferdinandovým.

Jak bychom měli medle rozuměti slavnému slibu Ferdinandovu, „že chce stavy a celou obec království českého při jejich právech a svobodách chrániti a zachovati,“ slibu, který učinil nejen ve jméno svém ale i za dědice a budoucí krále české?

Jaký rozum měly by reversy královské, které po každém svolení berní dávány byly stavům, „že svolení takové právům jejich a svobodám nikterak na újmu býti nemá?“

A konečně přísahy králův českých na práva a svobody zemské, kdyby byly vykonávány bývaly dle výkladu onoho s výhradou

odporující smyslu přísahy samé, cožby byly jiného než bezvýznamnou, ba více než nedůstojnou hrou v ústech královských?

Poznali jsme, že zákonodárství Ferdinandovo nebylo tak ne-soustavné a beze ladu, aby k nedůslednostem a odporům podobným, ba přímo blasfemiím bylo navádělo. —

Novellou Aa/9 určen jest rozsah práva veřejného ve smyslu doby tehdejší. Tímto nabýváme dalšího základu ústavního práva českého, totiž pevné určení kompetence sněmů po r. 1640.

Novellou touto byla sněmu českému iniciativa, jemu obnoveným zřízením odejmutá, na díle opět navracena.

Ferdinand II. navrátil stavům právo iniciativy a usnášení se o věcech, které nedotýkaly se práva regalií královských t. j. tehdejšího práva veřejného. Sněm tudíž mohl odtud činiti návrhy a usnášeti se o všech otázkách práva soukromého, jehož tehdejší mnohem obšírnější obor obsažen jest v obnoveném zřízení od písmena B.

Ustanovením tím derogováno jest výhradnosti práva zákonodárského královského tím způsobem, že právo toto dle A/8 obn. zř. z. výhradně králi příslušící nyní také společně s králem, jemuž ratifikací snešení sněmovních příslušela, na celém oboru tehdejšího práva soukromého sněmem vykouáno býti mohlo.

Neboť práva královského dle obn. zř. z., bez spolupůsobení sněmu vydávati zákony v oboru práva soukromého, nebylo novellou touto dotknuto a zůstalo tudíž v míře své.

V otázkách pak práva královského, které právo v obn. zř. z. pod písmenem A větším dílem vysloveno jest, měl král i na dále výhradnou iniciativu, kterážto iniciativa přirozenou souvislostí práva královského a stavovského i na toto poslednější se vztahovala.

Na újmu však práv a svobod zemských nemohl naproti tomu král rozšiřovati obor práva svého bez svolení sněmovního.

Na tomto základě bylo také žádáno od stavův přistoupení k pragmatické sankci r. 1720.

Podstatné změny jednak v právu královském, jednak v právu stavovském nemohly i po vydání obn. zř. z. právoplatně učiněny býti, leč smlouvou svobodnou mezi králem a sněmem českým.

Kdežto před r. 1627 veškeré právo zákonodárné vykonáváno bylo jedině základem smlouvy sněmu s králem a iniciativa oběma stejnou měrou příslušela, jest obmezením iniciativy sněmovní na právo soukromé ve smyslu obn. zř. z., pak vyhražením králi samo-

statného práva zákonodárného na tom samém oboru i bez spolu-působení a vedle sněmu naznačena v podstatě své nejdůležitější změna, jaká se stala zákonodárstvím Ferdinanda II. a III. ve prospěch moci královské v ústavním právé českém.

Zločin veřejného násilí zlomyslným uškozením na cizí majetnosti dle §. 85. b. zák. trestního.

Dotýká František Fáček.

V právnickém časopisu „Gerichtshalle“ v ročníku 1871 č. 55 uvádí se praktický případ trestní, jenž od všech instancí soudních byv uvažován od každé jinak byl rozhodnut. Různá tato rozhodnutí sama zavdávají k tomu příčinu, abychom k nim blíže přihledli a ohledavše příčiny každého toho rozhodnutí konečně i skrovné své mínění o věci pronесли.

Jest pak dotčený trestní případ takový :

V hospodě v D., na kteréž jest Josef Z. pachtýřem, zběhla se dne 2. října 1870 rvačka mezi českými a vlaskými dělníky na železné dráze. Při tom byli čeští dělníci z hospody vytlačeni a dvéře za nimi zamčeny. Aby se za to pomstili, házeli tito dělníci kameny 10—20 liber těžkými do oken šenkovny. Několik těch kamenů padlo do šenkovny, kdež byli někteří vlastní dělníci jimi poraněni a některý nábytek Josefa Z. porouchán. Škoda, která z toho na cizí majetnosti pošla, nepřevyšuje dvacet pět zlatých.

Dle skutku takto vyšetřeného vydal c. k. krajský soud na Horách Kutných dva dělníky Jana P. a Františka St. v obžalovanost pro zločin veřejného násilí zlomyslným uškozením na cizí majetnosti dle §. 85 lit. b. zák. tr.

Obžalovaní odvolali se z tohoto usnešení k c. k. vrchnímu soudu zemskému, jenž pak dle usnešení ze dne 4. dubna r. 1871 č. 4394 zastavil vyšetřování této trestní věci podle §. 197 č. 1 ř. tr. a nařídil, aby se spisy vyšetřovací odevzdaly příslušnému c. k. okresnímu soudu k vyřízení pro přestupky v §§. 411, 431 a 468 zák. tr. uvedeně.

Z tohoto usnešení odvolal se c. k. státní zástupce a c. k. nejvyšší soud změniv dotčené usnešení vydal Jana P. a Františka St. v obžalovanost pro zločin veřejného násilí dle §. 87. zák. tr.